

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМЦІВ

ПРОБЛЕМИ І МЕТОДИ СВІТОВОГО МОВОЗНАВСТВА

Електронні методичні рекомендації
до аудиторної роботи
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія

ОДЕСА
2023

УДК 811-11.161.2(072)

П781

Укладач:

А. В. Ковалевська-Славова, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

А. П. Романченко, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Т. Ю. Ковалевська, доктор філологічних наук, завідувач кафедри української мови та мовної підготовки іноземців Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

*Рекомендовано вченою радою філологічного факультету
ОНУ імені І. І. Мечникова. Протокол № 7 від 29 травня 2023 р*

Проблеми і методи світового мовознавства [Електронний ресурс] :
П781 електрон. метод. рекомендації до аудиторної роботи з курсу «Проблеми і методи світового мовознавства» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія / уклад. А. В. Ковалевська-Славова. – Одеса, 2023. – 33 с. – 0,4 Мбайт.

У методичних рекомендаціях розкривається програма курсу, надаються вказівки для опанування лекційним матеріалом. Питання, які розглядаються протягом курсу, допомагатимуть орієнтуванню в новітніх вітчизняних та зарубіжних мовознавчих досягненнях, що створюватиме надійну теоретичну базу для підвищення наукової обізнаності і комунікативної майстерності слухачів, а також для використання набутих знань у побутовій та професійній практиці, увиразнюючи теоретико-прикладний характер дисципліни.

УДК 811-11.161.2(072)

ВСТУПНЕ СЛОВО

Навчальна дисципліна «Проблеми і методи світового мовознавства» викладається слухачам другого рівня вищої освіти (магістр) спеціальності 035 Філологія і відповідає освітній програмі підготовки магістрів зі спеціальності 035 Філологія.

Метою навчальної дисципліни «Проблеми і методи світового мовознавства» є ознайомлення слухачів з новітніми досягненнями теоретичного і прикладного світового мовознавства у проєкції на розробки вітчизняної лінгвістичної науки.

Теоретичні аспекти курсу становитимуть підґрунтя для поліпшення загальної комунікативної майстерності слухачів як професійних комунікантів, оскільки його практичні завдання скеровані на ознайомлення із сучасною вітчизняною й зарубіжною фаховою літературою мовознавчої галузі; користування академічною кореспонденцією, розміщеною в матеріалах міжнародних конференцій, у наукових статтях у Scopus та Web of Science; формування практичних презентаційних навичок щодо представлення результатів досліджень в письмовій і усній формі з урахуванням чинних академічних норм і вимог до оформлення відповідних текстів; застосування отриманих знань у власній дослідницькій практиці; розвиток умінь роботи в команді, виконання колективних проєктів; поглиблення загальнонаукової і фахової обізнаності слухачів.

Питання, які розглядаються протягом курсу, допомагатимуть орієнтуванню в новітніх вітчизняних та зарубіжних мовознавчих досягненнях, що створюватиме надійну теоретичну базу для підвищення наукової обізнаності і комунікативної майстерності слухачів, а також для використання набутих знань у побутовій та професійній практиці, увиразнюючи теоретико-прикладний характер дисципліни.

Мета та завдання курсу «Проблеми і методи світового мовознавства» (всього 90 годин, із них 14 лекційних годин, 16 годин практичних занять, 60 годин самостійної роботи) скеровані на формування таких умінь і навичок у студентів:

студенти повинні **знати**:

- основи теоретичної бази та термінологійний і поняттєвий апарат курсу;
- історію, сучасні напрями сучасних досліджень, основну проблематику і сфери практичного застосування досліджень;
- закономірності і специфіку розвитку лінгвістичних досліджень;
- специфіку різножанрових дискурсивних практик;
- широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів;

студенти повинні **вміти**:

- на основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням

завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання;

- застосовувати весь спектр методологічного аналізу та інтерпретувати отримані результати;

- ідентифікувати й аналізувати різноплановий матеріал дослідження в аспекті його специфіки;

- проводити огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію;

- використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній науково-інноваційній діяльності;

- ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у галузі філології та міждисциплінарних досліджень;

- доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються;

- обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу;

- використовувати спеціалізовані концептуальні знання з лінгвістики для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

Матеріал у методичних указівках розташовано відповідно до освітньо-наукової програми підготовки магістрів зі спеціальності 035 Філологія і представлено одним змістовим модулем (блоком) з відповідними тематичними рубриками:

Змістовий модуль 1.

Наукові парадигми сучасної лінгвістики. Сучасна лінгвістична методологія.

Тема 1. Поняття наукової парадигми. Основні наукові парадигми.

Тема 2. Нейролінгвістичне програмування як новітня парадигма дослідження впливу. Методи НЛП.

Тема 3. Сугестивна лінгвістика: специфіка і методи.

Тема 4. Профайлінг як комплексний напрям наукового дослідження.

Тема 5. Психолінгвістика і патопсихолінгвістика в системі світового мовознавства.

Тема 6. Нейроменеджмент, нейромаркетинг та нейролінгвістика як новітні напрями гуманітарних досліджень.

Тема 7. Комп'ютерна лінгвістика і комп'ютерна лексикографія. Корпусна лінгвістика.

Тема 8. Лінгвістичні аспекти перекладу. Теорія і методика викладання мови.

Тема 9. Політична лінгвістика: мета і завдання, предмет дослідження.

Тема 10. Юридична лінгвістика. Вивчення мови законодавства. Лінгвістична експертиза: основні вимоги.

Тема 11. Спін-докторінг як модерний напрям контролю громадської думки.

Тема 12. Гендерна лінгвістика: модерні дослідження.

Наприкінці кожного змістового модуля подано основні питання до теми, завдання, список відповідної літератури (основної, додаткової та довідкової), яку слухачі опрацьовуватимуть для підготовки до практичних занять і самостійної роботи.

Наприкінці вказівок подано список залікових питань, розподіл балів, які отримують слухачі, шкала оцінювання: національна та ECTS, форма підсумкового контролю, методи діагностики успішності навчання, вказано на методичне забезпечення курсу.

Тематика практичних занять із дисципліни «Проблеми і методи світового мовознавства»

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Нейролінгвістичне програмування як новітня парадигма дослідження впливу. Методи НЛП	4
2.	Сугестивна лінгвістика: специфіка і методи	2
3.	Профайлінг як комплексний напрям наукового дослідження	2
4.	Психолінгвістика і патопсихолінгвістика в системі світового мовознавства.	2
5.	Нейроменеджмент, нейромаркетинг та нейролінгвістика як новітні напрями гуманітарних досліджень	2
6.	Спін-докторінг як модерний напрям контролю громадської думки.	4
	Всього	16

Самостійна робота з дисципліни «Проблеми і методи світового мовознавства»

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	Підготовка до лекцій і практичних занять	20
2	Опрацювання базової та додаткової наукової літератури	20
3	Написання рефератів	10
4	Збір та кваліфікація комплексу фактичного матеріалу (індивідуальне навчально-дослідне завдання)	10
	Разом	60

Змістовий модуль 1.

Наукові парадигми сучасної лінгвістики. Сучасна лінгвістична методологія.

Навчальні цілі заняття: оптимізація загальної комунікативної майстерності здобувачів вищої освіти; орієнтування в новітніх вітчизняних та зарубіжних досягненнях здійснення оптимальної комунікації; ознайомлення слухачів з новітніми досягненнями теоретичного і прикладного світового мовознавства у проєкції на розробки вітчизняної лінгвістичної науки.

Методичні рекомендації з підготовки та виконання практичного заняття: повторення базового теоретичного матеріалу шляхом опитування; - пояснення нового матеріалу; організація виконання завдань; аналіз виконаних завдань з опертям на теоретичний матеріал: пояснення домашнього завдання: зміст, методика роботи з ним, включаючи посилання на теоретичний матеріал.

Методи навчання: лекція, дискусія, постановка й обговорення проблемних питань, виконання творчих і самостійних завдань, виконання вправ, робота в наукових бібліотеках, мережі Інтернет.

Порядок проведення заняття:

Самостійна робота: пошук додаткового матеріалу, опрацювання теоретичного та практичного матеріалу, підготовка індивідуальних розгорнутих повідомлень, рефератів, презентацій.

Аудиторна робота: презентація вивченого та опрацьованого матеріалу, дискусії та доповнення відповідей та ін.

Тема 1. Поняття наукової парадигми. Основні наукові парадигми.

Наукова парадигма – сукупність фундаментальних досягнень в цій галузі науки, які задають загальновизнані зразки, приклади наукового знання, проблем і методів їх дослідження і зізнаються протягом певного часу науковим співтовариством як основа його подальшої діяльності; одне із

ключових понять сучасної філософії науки, що позначає сукупність переконань, цінностей, методів і технічних засобів, прийнятих науковим співтовариством.

У філософію науки «парадигма» входить із працями Г. Бергмана, однак справжній пріоритет у використанні й поширенні терміна належить Томасу Куну – американському фізику й історику науки, автору книги «Структура наукових революцій». Сучасні філософи в базовому визначенні Т. Куна щодо парадигми виділяють два змісти терміна «парадигма»: 1) сукупність переконань, зокрема й філософських, цінностей, методологічних та інших засобів, що поєднує дане наукове співтовариство, яка формує в ньому особливий «спосіб бачення»; 2) зразок, приклад рішення проблем, завдань, «головоломок», використовуваних цим співтовариством». Парадигмою Т. Кун називає також сукупність методів і прийомів, якими користується те або інше наукове або філософське співтовариство, об'єднане загальною науковою або філософською ідеологією, на відміну від інших співтовариств, об'єднаних іншою ідеологією і, відповідно, що мають свої парадигми. Парадигма – це певний стереотип сприйняття й реагування на проблеми. Томас Кун акцентує можливості виділення двох основних аспектів парадигми: епистематичного і соціального. В епистемичному плані парадигма – це сукупність фундаментальних знань, цінностей, переконань і технічних прийомів, що виступають як зразок наукової діяльності, у соціальному – характеризується через конкретне наукове співтовариство, яке її поділяє, цілісність і границі якого вона визначає. За твердженням Т. Куна, немає й бути не може чинників, незалежних від наукової парадигми.

В історії розвитку лінгвістичної науки виокремлюють три основні парадигми: порівняльно-історичну, системно-структурну та антропоцентричну.

Порівняльно-історична парадигма (інші назви – генетична, елементно-таксономічна або лінгвістичний компаративізм), що домінувала у мовознавчих розвідках XIX ст., вважається першою науковою парадигмою у лінгвістиці. Вона базувалася на так званому порівняльному методі досліджень, в основі якого лежав спочатку історичний, а потім діахронічний підхід до розгляду мови, а також принципах емпіризму, психологізму й аналогічності.

Системно-структурна парадигма (інші назви – таксономічна або структуралістська), яка панувала в першій половині XX ст., зумовила переорієнтацію наукових досліджень на мовну іманентність і спиралася на принципи «синхронічності лінгвістичного опису; онтологічного дуалізму інваріантів і варіантів мовних одиниць; системності мови, її рівневої ієрархії, наявності системних відношень на всіх мовних рівнях; опозиційності як визначення диференційного змісту елемента шляхом перевірки його протиставлень іншим елементам у парадигматичному класі або в синтагматичній послідовності» тощо.

Неспроможність структуралізму задовольнити наукові потреби лінгвістів у другій половині XX ст. зумовлює переорієнтацію досліджень з об'єкта дослідження на його суб'єкт. На перший план у лінгвістичних дослідженнях

виходить людський чинник - «аналізується людина в мові й мова в людині». Ідея антропоцентричності мови, яка стає ключовою у лінгвістиці, виводить дослідників у широкий міждисциплінарний контекст. Антропоцентризм возводиться в ранг онтологічної настанови досліджень, що й дозволяє багатьом вченим говорити про нову наукову парадигму.

Тема 2. Нейролінгвістичне програмування як новітня парадигма дослідження впливу. Методи НЛП.

У парадигмі сучасних наук, скерованих на дослідження мовленнєвого та комунікативного впливу, одне з чільних місць посідає нейролінгвістичне програмування (НЛП), основною метою якого є оптимізація комунікації шляхом урахування глибинних механізмів психіки, свідомого та несвідомого при вибудовуванні спілкування, що «не суперечить тим чи іншим аспектам особистості».

НЛП визначають не тільки як «мистецтво і науку про особистісну майстерність», а й як «самостійну моделювальну систему з відповідним теоретичним підґрунтям і практичним інструментарем, предметом дослідження якого є когнітивні структури людини, пов'язані зі специфічними процесами діакритизації метатексту дійсності та відповідною експлікацією вербалізованих і аналогових (невербальних) структур у полікомунікативних моделях».

Об'єктом НЛП є «поведінкові комплекси особистості, які аналізують через використання різноманітних стратегій, у межах яких поєднано психологічні, лінгвістичні та нейрофізіологічні підходи», предметом – когнітивні комплекси особистості, які є змога корегувати, спираючися на відповідні техніки (сугестивні насамперед).

Базові стратегії й тактики НЛП скеровані щонайперше на оптимізацію комунікативних процесів і ґрунтуються на глибинному дослідженні суб'єктивних рефлексій, аналізові та ідентифікації складників внутрішнього світу людини й умінні конструювати позитивні моделі комунікативної поведінки.

Субстратами, або ж базовими функційними основами НЛП є три основні ідеї, фундаментальні складники, що відбилися у назві самої науки.

Нейрофізіологічний субстрат НЛП пов'язаний із класичними дослідженнями І. Павлова та В. Бехтерева щодо принципової скерованості впливу на субдомінантну півкулю, специфічними характеристиками якої вважають зв'язок із чуттєвою інформацією та емоційними підсвідомими процесами.

Лінгвістичний субстрат НЛП концентрує фокус дослідження комунікації на поданні результатів нейрологічних процесів психіки на рівні вербального і невербального кодів.

Субстрат же, за який відповідає частина «програмування», дає змогу певним чином формалізувати поведінку індивіда, репрезентувавши її у вигляді

системних мереж та кодів, а також об'єктно-орієнтованих таблиць та послідовностей, ілюструючи наявність патернів.

Однією з найчастіше використовуваних у впливовій комунікації технікою НЛП є техніка використання мовленнєвих предикатів – слів, які мають «забарвлення» певної системи сприйняття (репрезентативної системи) і не лише оптимізують перцепцію тексту, а й дають змогу значно підвищити рівень його сугестогенності, особливо при правильному врахуванні відповідної домінантної модальності реципієнта тексту.

Наступною впливовою технікою, використовуваною в рамках НЛП, є рефреймінг – тобто зміна «рамки» спілкування, умов, за яких воно відбувається, або ж фрейму.

Така техніка НЛП, як якоріння – тобто створення якоря – стимула, який пов'язаний із певним фізіологічним станом і який запускає його, корелює з феноменом рефлексорних реакцій та асоціюванням.

Ефективність техніки переривання патерна (або ж «розриву шаблона») базується на віднайденні ... єдиного елемента повторюваної поведінки, який потім неочікувано переривається, спричиняючи стан шоку.

Техніка перевантаження базується на певному обмеженні свідомості людини в плані кількості одиниць інформації, які вона здатна одночасно і комфортно сприймати, де ця кількість називається «магічним числом Міллера».

Така ж техніка, як «5 – 4 – 3 – 2 – 1», поєднує не лише використання предикатних характеристик мовлення, а й перебільшення граничного значення «магічного числа Міллера» і (певним чином) переривання патерна.

Тема 3. Сугестивна лінгвістика: специфіка і методи.

Достатньо близькою до нейролінгвістичного програмування (НЛП) за основним фокусом дослідження – впливовим потенціалом мови – є така новітня галузь гуманітарного знання, як сугестивна лінгвістика (СЛ), але, на відміну НЛП, основною метою якого є оптимізація комунікації шляхом урахування особливостей сприйняття, аналізу, обробки та породження інформації, потенції СЛ скеровані головним чином на оптимізацію спілкування та водночас - на здійснення прогнозованого впливу на співрозмовника / аудиторію через специфіку лінгвістичного конструювання. Об'єктом СЛ вважають вербальну комунікацію, а предметом є дослідження лінгвістичних аспектів сугестії, а одним з основних завдань – розробка спеціальних методів лінгвістичної терапії для професійних комунікаторів різних профілів.

Фундаторами цієї науки вважають професора Л. Мурзіна і його послідовницю, відому дослідницю І. Черепанову. Вони визначають сугестивну лінгвістику як таку, що «намагається відкрити Таємницю впливу мови на установки особистості і масову свідомість».

Базові постулати СЛ, сформульовані Л. Мурзіним, І. Черепанова у своїй праці «Дом колдуньи. Язык творческого Бессознательного» інтерпретує таким чином:

1. Постулат «мова в цілому може розглядатися як явище сугестивне, тому основна увага приділяється комунікативно-волюнтативній (сугестивній) функції мови».

2. Наступний постулат СЛ декларує, що «одиницею аналізу визнається текст у широкому сенсі слова».

3. Третій постулат СЛ акцентує увагу на тому, що «сугестивна лінгвістика за предметом свого дослідження є динамічною, за методами – комплексною, міждисциплінарною, такою, що перебуває на перетині філології та психології».

4. Постулат «мовна сугестія імовірна за своєю природою, орієнтована на подолання наявних у кожному синхронному зрізі мови норм. Сугестивні механізми мають правопівкульну орієнтацію, впливають на установки особистості і суспільства» увиразнює субдомінантну природу сугестії та її вірогідність.

5. Наступний постулат сугестивної лінгвістики – «універсальний, інтегративний, діалектичний метод пізнання, опису та навчання – вербальна міфологізація – методологічна основа сугестивної лінгвістики».

6. Згідно з наступним постулатом СЛ, «будь-які сугестивні компоненти мають знаковий двобічний характер, тобто становлять єдність форми і змісту».

7. Відповідно до останнього постулату СЛ, «правомірно розглядати процес спрямованого впливу в традиціях теорії комунікації».

І. Черепанова також пропонує достатньо велику кількість індивідуальних та групових методів гіпнозу, напр., груповий метод вербальної міфологізації особистості (ВМЛ), що дає змогу «словесно закріпити результати роботи психотерапевта і групи за допомогою «якірного» автосугестивного тексту з інтеріоризованими позитивними конотаціями. Цей метод успішно реалізовано у програмах «VAAL» та «Diatone», які уможливають фоносемантичний аналіз будь-якої мовної одиниці, від літери до текстового масиву, що достатньо часто стає в нагоді як при власне неймінгу, так і при оцінці загального програмованого враження від сприйняття певного тексту, тощо.

Тема 4. Профайлінг як комплексний напрям наукового дослідження.

Словник Cambridge Dictionary визначає профайлінг як «діяльність зі збору інформації про когось, особливо про злочинця, з метою дати їм характеристику». А. Дормідонтов визначає його як «технології, спрямовані на запобігання актам незаконного втручання за допомогою виявлення потенційно небезпечних осіб і ситуацій при проведенні заходів щодо забезпечення безпеки із застосуванням методів прикладної психології... система заходів щодо виявлення ознак підготовки АНВ, до якої як необхідний компонент включається психологічне тестування як метод визначення протиправних

намірів пасажира через діагностику його внутрішнього стану», О. Черкасова – як «сукупність методів і методик оцінювання та прогнозування поведінки особи на підставі аналізу найінформативніших ознак, психологічного портрета особи, характеристик зовнішності, невербальної та вербальної поведінки, місцеперебування тощо».

Об'єктом цієї науки є поведінкові комплекси особистості, а предметом – вербальна і невербальна поведінка особи у проєкції на її мотиваційну базу.

Певним прото-профайлінгом прийнято вважати проведене в 1956 році в Нью-Йорку (США) для поліції міста дослідження доктора Джеймса А. Брассела, потреба в якому виникла через систематично скоювані протягом 16-ти років злочини «Божевільного бомбардувальника» («Mad Bomber») з мінування будівель.

Зазвичай вважають, що профайлінг як самостійний науковий напрям сформувався в США та Ізраїлі.

Так, у 70-х роках у ФБР було сформовано відділ поведінкового аналізу для того, щоб на підставі наявних даних про скоєні злочини сформувати профіль підозрюваного і спрогнозувати його злочинні дії, а іноді навіть визначати наступних жертв убивці.

Методика профайлінгу була вперше застосована для проведення передпольотного огляду наприкінці 70-х років ХХ століття ізраїльською авіакомпанією «Ель-Аль» через збільшення кількості терористичних актів ісламських екстремістів.

Зараз же профайлінг розуміють як «низку прикладних соціально-психологічних методик, метою яких є оцінка достовірності інформації, що повідомляється людиною, за її невербальною поведінкою (неінструментальна детекція брехні)», в рамках яких фахівець досліджує невербальну поведінку особи, її мовлення, соціальну взаємодію та ролі (з акцентом на власне невербаліці, яка ілюструє, але не обмежується демонстрацією базових емоцій, виокремлених К. Іззардом: печаль, страх, здивування, гнів, радість, відраза, презирство.

В цей же час П. Екман Груп (Paul Ekman Group, компанія, створена американським психологом Полом Екманом, який початково опікувався вивченням емоційних експресій) розробила ряд комп'ютерних програм, що дають змогу «зчитувати» емоційні стани людини. Спеціальні програми, створені вченим, стали активно застосовувати не лише в аеропортах США, а й у інших структурах, що займаються забезпеченням безпеки держави. Особливу увагу П. Екман приділяє вивченню т. зв. мікроекспресій (microexpression).

П. Екман визначає неправду як «дію, якою одна людина вводить в оману іншу, роблячи це навмисне, без попереднього повідомлення про свої цілі і без чітко вираженого з боку жертви прохання не розкривати правди» та виокремлюючи два основні типи неправди:

- замовчування, коли «брехун приховує істинну інформацію, але не повідомляє неправдивої»;

- викривлення, коли «брехун робить якісь додаткові дії – він не тільки приховує правду, а й надає натомість неправдиву інформацію, видаючи її за справжню».

В контексті ідентифікації брехні П. Екман зазначає, що «неоцінним аспектом виявлення обману є спочатку встановлення «базової лінії» або поведінки, яка вважається «нормальною» для даної особи. Потім основний процес виявлення поведінкового обману передбачає пошук підказок, які сигналізують про певні зміни чи відхилення від цієї базової лінії.

П. Екман зазначає, що практично будь-який наш тілорух, будь-яка мімічна дія є свідченням нашого певного психоемоційного стану, тобто невербальна поведінка виступає яскравим показником дійсного стану певної людини. Контролювати таку поведінку доволі складно, оскільки вона, як ми зазначали вище, контролюється субдомінантною півкулею головного мозку, яка, на відміну від лівої, домінантної півкулі, має свою функційну специфіку.

Тема 5. Психолінгвістика і патопсихолінгвістика в системі світового мовознавства.

Психолінгвістика – наука, яка вивчає процеси утворення, сприйняття та формування мовлення у їх взаємодії із системою мови, а також розробляє моделі мовленнєвої діяльності та психофізіологічної мовленнєвої організації людини, перевіряє їх у процесі психологічних експериментів.

Головні проблеми психолінгвістики: методологія психолінгвістичних досліджень; моделювання й аналіз процесів породження, сприйняття й розуміння мовлення, механізмів формування в людини мовної здатності; опис організації ментального лексикону; аналіз дитячого мовлення, мовної свідомості й образу світу; дослідження невербальних складників комунікації; дослідження психічних механізмів ефективності спілкування, кодування й декодування текстів; міжкультурне спілкування; оволодіння іншою мовою; проблеми білінгвізму.

У 1951 році в Корнельському університеті (США) відбулася конференція лінгвістів і психологів, де оголошено про створення Комітету з лінгвістики й психології. Зародження психолінгвістики як науки датується 1953 р., коли названий Комітет проводив семінар в університеті М. Блумінгтон штату Індіана (США) під керівництвом психологів Ч. Осгуда та Дж. Керрола. Термін психолінгвістика вживався американським психологом Н. Пронко у 1946 р. у статті «Мова та психолінгвістика».

Оскільки психолінгвістика є синтетичною наукою, представники її наукових шкіл по-різному підходять до тлумачення її предмета. Теоретичні уявлення кожної психолінгвістичної школи формуються з психологічних уявлень про процеси мовленнєвого спілкування, продукування та сприйняття мовленнєвих висловлювань, засвоєння мови дитиною, а також із лінгвістичних уявлень про структуру мови та структуру мовленнєвого висловлювання. Поняттєвий апарат кожної з них містить психологічні та лінгвістичні

складники. Своєрідність кожної психолінгвістичної школи полягає в оригінальності психологічної теорії, взятої за основу дослідження психологічних особливостей, та лінгвістичних даних, застосовуваних при аналізі мовного компонента.

Цим зумовлені відмінності щодо визначення предмета психолінгвістики представниками різних напрямів цієї науки. Зокрема, американський дослідник Ч. Осгуд предметом психолінгвістики вважав процеси кодування та декодування повідомлень (за такого підходу за основу процесу комунікації взято модель К. Шеннона). Представники трансформаційної психолінгвістики (насамперед Н. Хомський та Дж. Міллер) її предметом вважали процеси оволодіння, використання формальних мовних структур та втілення в мовних формах смислу повідомлення. Для їх опису Н. Хомський запропонував поняття «глибинний та поверхневий рівні висловлювання». Д. Слобін — представник американської психолінгвістичної школи, який продовжував та розвивав ідеї Н. Хомського та Дж. Міллера, — визначав предметом психолінгвістики глибинні знання та здібності, необхідні людині для оволодіння мовою в дитинстві і послуговування нею впродовж життя.

Звданнями психолінгвістики є:

- розроблення загальних теоретичних моделей породження і сприйняття мовлення;
- вивчення імовірнісної структури мовленнєвих процесів;
- дослідження вербальних асоціацій;
- визначення факторів розпізнавання мовлення;
- дослідження та опис дитячого мовлення;
- вивчення проблем психолінгвістики тексту;
- розроблення загальнотеоретичних проблем етнопсихолінгвістики та проблем мовленнєвого впливу;
- дослідження феномена мовної особистості.

Головними проблемами психолінгвістики є породження та сприймання мовлення, до яких долучаються психолінгвістика тексту та дискурсу (спілкування), а також психолінгвістику мовної здатності, проблематика якої лежить у площинах психосемантики, проблем внутрішнього лексикону, мовної свідомості, асоціативної граматики, мовної особистості. Вікова психолінгвістика займається проблемами розвитку мовної здатності та комунікативної компетенції в широкому розумінні. Нейропсихолінгвістика межує з нейрофізіологією й спрямована на дослідження зв'язків мовної здатності, пам'яті, мовленнєвої діяльності людини з функціями головного мозку, нейтронною мережею, проєкційними системами мозку, нейрофізіологічними системами. Патопсихолінгвістика досліджує діагностику й мовленнєву симптоматику психічних захворювань із патологією мовлення в умовах несформованості або розпаду особистості. Етнопсихолінгвістика охоплює дослідження національно-культурних особливостей вербальної комунікації, відмінностей у мовленнєвій поведінці представників субкультур; розглядає проблеми психічної природи білінгвізму та полілінгвізму. Лінгвістична гендерологія, яка не має ще статусу окремої дисципліни, але

накопичила значний доробок у вивченні феномену гендера – статі людини з огляду на розподіл між чоловіком і жінкою соціальних функцій, форм діяльності, специфіки поведінки, культурних норм тощо. Філософський напрям психолінгвістики представлено дослідженнями проблем узаємовідношення мови й мислення, мови й свідомості, знаковості мислення, ментальності репрезентації знань: форми зберігання та організації. Соціальний напрямок – соціопсихолінгвістика досліджує мову як соціальне явище, передбачає розгляд питань міжособистісної масової комунікації. Лінгвістичний напрямокохоплює фоносемантичні дослідження, вивчення лексикону людини й логіки мислення, герменевтику (мистецтво пояснення та розуміння текстів). Психолінгвістика розвитку досліджує процеси засвоєння і формування мовлення в онтогенезі. Інженерна психолінгвістика займається моделюванням вербальної поведінки в системах штучного інтелекту.

Тема 6. Нейроменеджмент, нейромаркетинг та нейrolінгвістика як новітні напрями гуманітарних досліджень.

Нейроменеджмент – започаткований Ч. С. Джейкобсом науковий напрям та перетині нейробіології, менеджменту та психології, що «пояснює вчинки і поведінку людей за допомогою аналізу біохімічних процесів, які відбуваються в організмі». У цих межах завдяки МРТ вчені з'ясували, які ділянки мозку відповідають за певні когнітивні процеси чи реакції та почуття, а це дозволяє зрозуміти, як ефективно використовувати всі його обмеження та можливості з огляду на специфіку роботи рептильного мозку, лімбічної системи (також відомого як емоційного мозку) і неокортексу, який сприймає, аналізує та сортує повідомлення від органів чуття.

Нестандартні підходи нейроменеджменту призводять до підвищення якості управління організаціями, що, у свою чергу, позитивно відображається на якості їх пропозиції та задоволеності споживачів, співробітників і всіх заінтересованих сторін.

Одним із найдієвіших методів ефективного управління підлеглими та виявлення їхніх лідерських якостей є т.зв. «метод Сократа» – постановка питань, які дають лідеру відповіді про те, які ситуації він сприймає як стресові і як змінити цю реакцію, яка поведінка інших підштовхує його до тих чи інших рішень, що його стимулює до розвитку, як емоції впливають на його рішення; а також їх мотивація за допомоги автономії (прагненням керувати своїм життям), розвитку (прагнення зростати та краще виконувати ту роботу, яка є важливою) та мети (прагнення працювати на ціль, яка є більшою, ніж ми самі).

Практично в одній площині із нейроменеджментом знаходиться і нейромаркетинг – новий методологічний підхід маркетингу, який охоплює дослідження споживчої поведінки (мислення, пізнання, пам'ять, емоційні реакції тощо) із застосуванням методів нейробіології, які дають змогу об'єктивно оцінити суб'єктивну реакцію споживача. Цей напрям спрямований

на вивчення поведінки споживачів з використанням певних методів впливу на емоції та поведінкові реакції.

З огляду на первинність емоційного сприйняття, принципово важливим каналом впливу на реципієнта в рамках нейромаркетингу є модальності, тобто органи чуття, вплив через які здійснюється таким чином: візуальні стимули, аудіальні стимули, тактильні стимули, ольфакторні стимули, густаторні стимули.

Отже, можна сказати, що об'єктом цих двох наук є поведінка особистості / соціуму, а предметом – загальносеміотичний комплекс її потенційної корекції.

В іншому плані працює нейролінгвістика – дисципліна, яка вивчає влаштування мови методами нейронаук; іншими словами – як пов'язані мова і мозок. Термін «нейролінгвістика» уведено у науковий обіг відомим радянським нейропсихологом О. Лурією в 60-х роках минулого сторіччя. Базовим об'єктом дослідження цієї науки є система мови у її співвідношенні з мозковими механізмами породження і розуміння мовлення в різних ситуаціях соціальної взаємодії, а предметом – мозкова організація комунікативної компетенції особистості.

Це, у свою чергу уможлиблює корекцію всіх поведінкових комплексів людини через програмоване конструювання інформаційних потоків, що, як ми вже зазначали, неймовірно актуально для всіх дискурсивних сегментів комунікативного простору, а для політичного дискурсу – насамперед з огляду на його надпотужний вплив на всі рівні психоструктури людини.

Основна нейролінгвістична проблематика американських і європейських учених зосереджена на неврологічній реабілітації при локальних ураженнях мозку (А. Бассо, Д. Бенсон, М. Форбс); експериментальних моделях вивчення нормативного мовлення та його порушень при посттравматичних розладах (Д. Майхенбаум, Ф. Шапіро); вивченні моделювальних властивостей дзеркальних нейронів (Дж. Ріццолатті, М. Якобоні, С.Л. Смолл) та ін. В Україні цією проблематикою опікуються в галузях логопедії (Є. Соботович) та змінених станів свідомості (Е. Носенко), авторознавчої та судово-лінгвістичної експертизи (С. Вул, О. Довженко, Н. Клименко, О. Мусієнко), лінгвогендерології (О. Горошко).

Тема 7. Комп'ютерна лінгвістика і комп'ютерна лексикографія. Корпусна лінгвістика.

Комп'ютерна лінгвістика є новим напрямком класичної прикладної лінгвістики, яка виникла, розвивалася й розвивається паралельно з традиційною лінгвістикою. До компетенції прикладної лінгвістики входять: письмо (графіка), методика навчання рідної та іноземної мов, лексикографія, мовна політика – ліквідація неграмотності, вибір державної мови та її підтримка, розроблення національної термінології, національних ономастиконів тощо. Ця проблема актуальна й на сучасному етапі прикладної лінгвістики.

Комп'ютерна лінгвістика – це галузь знань, пов'язана з вирішенням завдань автоматичного оброблення інформації, представленої на природній мові. Центральними науковими проблемами комп'ютерної лінгвістики є проблема моделювання процесу розуміння сенсу текстів (переходу від тексту до формалізованого подання його сенсу) і проблема синтезу мови (переходу від формалізованого подання сенсу до текстів на природній мові). Ці проблеми виникають при вирішенні ряду прикладних задач і, зокрема, задач автоматичного виявлення і виправлення помилок при введенні текстів в ЕОМ, автоматичного аналізу та синтезу усного мовлення, автоматичного перекладу текстів з одних мов на інші, спілкування з ЕОМ на природній мові, автоматичної класифікації та індексування текстових документів, їх автоматичного реферування, пошуку документів в повнотекстових базах даних.

Перед комп'ютерної лінгвістикою стоять, насамперед, завдання лінгвістичного забезпечення процесів збору, накопичення, обробки та пошуку інформації. Найбільш важливими з них є:

1. Автоматизація складання та лінгвістичної обробки машинних словників;
2. Автоматизація процесів виявлення і виправлення помилок при введенні текстів в ЕОМ;
3. Автоматичне індексування документів та інформаційних запитів;
4. Автоматична класифікація і реферування документів;
5. Лінгвістичне забезпечення процесів пошуку інформації в одномовних і багатомовних базах даних;
6. Машинний переклад текстів з одних природних мов на інші;
7. Побудова лінгвістичних процесорів, що забезпечують спілкування користувачів з автоматизованими інтелектуальними інформаційними системами (зокрема, з експертними системами) на природній мові, або на мові, близькій до природному;
8. Витяг фактографічної інформації з неформалізованих текстів.

Важливою і перспективною задачею комп'ютерної лінгвістики є побудова лінгвістичних процесорів, що забезпечують спілкування користувачів з інтелектуальними автоматизованими інформаційними системами (зокрема з експертними системами) на природній мові або на мові, близькій до природному. Оскільки в сучасних інтелектуальних системах інформація зберігається в формалізованому вигляді, то лінгвістичні процесори, виконуючи роль посередників між людиною і ЕОМ, повинні вирішувати такі основні завдання: 1) завдання переходу від текстів вхідних інформаційних запитів та повідомлень на природній мові до подання їх сенсу на формалізованому мовою (при введенні інформації в ЕОМ); 2) завдання переходу від формалізованого подання сенсу вихідних повідомлень до його подання на природній мові (при видачі інформації людині). Перша задача повинна вирішуватися шляхом морфологічного, синтаксичного та концептуального аналізу вхідних запитів і повідомлень, друга – шляхом

концептуального, синтаксичного і морфологічного синтезу вихідних повідомлень.

Концептуальний аналіз інформаційних запитів та повідомлень полягає у виявленні їх понятійної структури (кордонів найменувань понять і відносин між поняттями в тексті) і перекладі цієї структури на формалізований мова. Він проводиться після морфологічного та синтаксичного аналізу запитів та повідомлень. Концептуальний синтез повідомлень полягає в переході від представлення елементів їх структури на формалізованій мові до вербального (словесного) поданням. Після цього повідомленнями дається необхідне синтаксичне і морфологічне оформлення.

Комп'ютерна лексикографія – прикладна наукова дисципліна на межі мовознавства та інформатики, яка вивчає способи і прийоми застосування методів інформаційної науки і технології у теорії та практиці створення широкого спектра лексикографічних систем; б) галузь комп'ютерної індустрії, яка швидко розвивається головним чином завдяки тому, що лексикографування знань є одним із ефективних способів їхнього виявлення і поширення.

Процес створення словників за допомогою інформаційних технологій складний, потребує залучення висококваліфікованих спеціалістів з галузі мовознавства і програмування та, зазвичай, зводиться до вирішення таких завдань:

1. формування якісного лексикографічного матеріалу, що може бути створений на базі уже існуючих паперових варіантів, після їх доповнення та удосконалення;

2. переведення величезної кількості матеріалу в цифрову форму, що включає процедури сканування, розпізнавання тексту, редагування та виправленні помилок. Даний процес ускладнюється за рахунок присутності в тексті словників спеціальних символів, позначок, що часто адекватно не розпізнаються;

3. створення моделі даних, структура якої б дозволила відобразити численні структурно-семантичні зв'язки між реєстровими одиницями. Даний етап є надзвичайно відповідальний та ускладнюється тим, що дотепер не створено формального апарату для визначення системи всіх можливих семантичних станів. Традиційно прийнято вважати, що досить точною моделлю даних вищезгаданої системи може служити комплекс граматичних і лексичних значень.

4. проведення процедури парсингу (процесу створення лексикографічної бази даних);

5. створення лексикографічної системи, яке базується на аналізі структур існуючих традиційних паперових словників та включає в себе моделі даних, формальні граматики та формальні системи;

6. створення віртуальної лексикографічної системи, що відбувається в наслідок перетворення лексикографічної системи на віртуальний об'єкт, функціонує з використанням мережі та будується за багаторівневою

архітектурою з основним принципом для побудови технологією Web-сервісів. В результаті розробки користувацького інтерфейсу та інструментальних засобів віртуальна лексикографічна система перетворюється на лабораторію.

корпусна лінгвістика як галузь прикладного мовознавства займається визначенням загальних принципів побудови, обробки та експлуатації даних лінгвістичних корпусів (корпусів текстів) із використанням сучасних комп'ютерних технологій, розробленням методики збору реальних мовних явищ – писемних та усних текстів, а також способів їх збереження та аналізу. Під корпусом текстів розуміється значний за обсягом, представлений в електронному вигляді, уніфікований, структурований, розмічений, філологічно компетентний масив мовних даних, створений для вирішення конкретних лінгвістичних завдань.

Двовекторність корпусної лінгвістики зумовлюється подвійною природою об'єкта її дослідження – текстового корпусу, який, з одного боку, виступає в якості вихідного мовленнєвого матеріалу для корпусної лінгвістики, а з іншого, є результатом діяльності цього мовознавчого напрямку. Предметом корпусної лінгвістики виступають теоретичні основи і практичні механізми створення та експлуатації мовних корпусів.

Першочерговою метою цієї мовознавчої галузі є об'єктивний лінгвістичний опис мовної системи, причому до цього опису корпусна лінгвістика підходить від вивчення конкретної людської комунікації. У якості другорядної цілі розглядається вироблення особливого способу відображення мовного матеріалу в корпусі текстів. Цей спосіб, у свою чергу, може використовуватися й іншими лінгвістичними дисциплінами.

Теоретичним підґрунтям корпусної лінгвістики є структуралізм, який декларує примат реального тексту в лінгвістичному дослідженні. Для корпусних розвідок головним є постулат, що мова як об'єкт дослідження може бути вивчена лише у формі писемних та усних текстів.

Тема 8. Лінгвістичні аспекти перекладу. Теорія і методика викладання мови.

Перекладознавство, або теорія перекладу, – наукова дисципліна, яка вивчає процес перекладу та результат перекладацької діяльності. Завдання, що стоять перед перекладознавством:

- розкриття базових понять перекладознавства;
- висвітлення основних проблем теорії перекладу;
- визначення процесу перекладу та його закономірностей;
- аналіз сутності міжмовних перекладацьких відповідників різних рівнів шляхом узагальнення та систематизації спостережень над конкретними текстами оригіналу та перекладу;
- опис прийомів і способів перекладу;
- розгляд історії перекладацької теорії та практики;
- визначення ролі перекладів у розвитку вітчизняної культури;
- формування умінь і навичок перекладацької діяльності тощо.

Об'єкт перекладознавства – перекладні тексти та їхні оригінали, порівняння яких між собою надає дослідникам об'єктивні дані для розвитку теорії перекладу. Предметом вивчення перекладознавства є процес перекладу як подвійний інтерпретаційно-породжувальний дискурс.

Фонетичний аспект перекладу.

У перекладознавстві традиційно до перекладацьких трансформацій на фонетичному та графічному рівнях відносять транскрипцію та транслітерацію. До формальних перекладацьких трансформацій на фонетичному та графічному рівнях відносяться:

1. Фонографічні трансформації: транслітерація, транскрипція, фонографічна заміна за традицією, їхня комбінація;
2. Зміни ритміко-мелодійного малюнка віршів шляхом формальної трансформації. Остання трансформація може мати й формально-змістовий характер.

Граматичний аспект перекладу.

Граматичні системи різних мов мають як різну кількість категорій, так і відмінності у їх вираженні. Синтаксичні організації мов відрізняються специфічними рисами у структурі словосполучень і речень. Специфіка граматичних систем мов призводить перекладача до необхідності здійснити трансформації на словотвірному, морфологічному та синтаксичному рівнях. Такі трансформації зазвичай полягають у перетворенні граматичної одиниці відповідно до норм мови перекладу. Трансформації на словотвірному рівні. На словотвірному рівні трансформації, за О. О. Селівановою, репрезентовані: словотвірним калькуванням як поморфемним перекладом одиниць; інверсією складників слова.

Трансформації на морфологічному рівні.

На морфологічному рівні виокремлено такі перекладацькі трансформації: *категорійна заміна, частиномовна заміна, заміна морфологічних засобів лексичними.*

На синтаксичному рівні виокремлюємо такі перекладацькі трансформації: *заміни словосполуки словом і навпаки, замінами синтаксичного зв'язку у словосполучах і реченнях, членування речень, об'єднання речень, опущення мовних одиниць і конструкцій, додавання мовних одиниць і конструкцій, перестановки.*

Лексичний аспект перекладу.

Існування міжмовних лексичних відповідників закономірний факт мовної дійсності. Закономірна сутність лексичних відповідників пов'язана з лінгвістичними універсаліями, що фіксують подібність мовних ознак, і в першу чергу, вона впливає з універсальності логіко-понятійного складу мов, залежить від того, що слово є обов'язковою понятійною одиницею будь-якої сучасної мови, в якій відображаються осмислені людиною різноманітні факти й явища природи та суспільства.

У денотативному плані, який маніфестує понятійно-логічне ядро значення, формально-змістові трансформації у перекладі представляють словникові відповідники лексем, що отримують в мові перекладу неоднаковий

із вихідною одиницею семний набір, актуалізований контекстом повідомлення. Такі трансформації в перекладознавстві названі синонімічними замінами (Р. К. Міньяр-Белоручев), а лексичні відповідники – міжмовними відносними синонімами.

Конотативні трансформації диференціюємо на оцінно-емотивні, експресивні та функціонально-стилістичні. Результатом таких трансформацій є міжмовні синонімічні відповідники, що відрізняються оцінноемотивними, експресивними та функціонально-стилістичними відтінками значень.

Трансформації в номінативному плані є модифікаціями ономасіологічних структур номінативних одиниць у перекладі, що супроводжуються як збереженням (формальні), так і зміною їхнього змісту (формально-змістові).

Методика викладання мови – це педагогічна наука, що визначає мету й завдання, принципи, зміст, форми і методи навчання, шляхи засвоєння учнями мовних та мовленнєвих умінь і навичок, формування засобами предмета національно мовної особистості. Отже, методика викладання мови як наука та навчальна дисципліна дає відповіді на питання: кого навчати? чого навчати? (зміст та обсяг навчання), як навчати? (які форми, методи, прийоми та засоби навчання використовувати), як контролювати засвоєне? (вибір найефективніших методів контролю успішності, регламентованих програмою), яка мета навчання?

Об'єктом методики мови є процес навчання в закладах освіти, тобто тісна взаємодія вчителя та учнів, у процесі якої розв'язуються питання навчання й загального виховання.

Предметом методики навчання мови є професійна підготовка вчителя до роботи.

Завдання: 1) показати значення вивчення мови для індивідуального розвитку кожної людини та суспільства загалом; 2) сприяти засвоєнню необхідних мовних і мовленнєвих понять; 3) описати найефективніші методи, прийоми, засоби та форми навчання; 4) дати рекомендації щодо використання методів, прийомів та засобів навчання залежно від індивідуальних особливостей учнів, обсягу і складності матеріалу тощо; 5) сприяти засвоєнню мовних і мовленнєвих понять; 6) забезпечити постійний розвиток комунікативних умінь і навичок учнів; 7) сформулювати національно свідому мовну особистість через реалізацію світоглядних функцій мови. До базових категорій методики належать мета, завдання, зміст, принципи, методи, прийоми, форми навчання та основні підходи до нього.

Прийнято розрізняти методику загальну та конкретну. Загальна методика (лінгводидактика) – частина методики мови, основним завданням якої є розроблення методології навчання мови. Лінгводидактика досліджує загальні питання навчання, подає відомості про специфіку предмета, принципи, методи, прийоми, засоби та форми навчання, описує шляхи формування комунікативної компетенції. Конкретна (часткова) методика описує реалізацію змістових ліній шкільних програм, описує специфіку навчання на різних мовних рівнях. Відповідно виокремлюють методику навчання фонетики, орфографії, морфології, синтаксису, стилістики та ін. Конкретна методика дає

відповіді на питання: які методи, прийоми, засоби та форми найкраще застосовувати для навчання відповідного мовного розділу, а також пропонує шляхи реалізації загальнодидактичних та специфічних принципів навчання у процесі викладання. Методисти часто зіставляють загальну методику з теоретичною, а конкретну – із практичною.

Тема 9. Політична лінгвістика: мета і завдання, предмет дослідження.

Актуальність прикладного аспекту дослідження політичної комунікації зумовила спрямування сучасних праць з теорії комунікації та політології в бік практичних рекомендацій.

Політична лінгвістика як окрема мовознавча галузь сформувалася в ХХ ст., але витoki наукового опрацювання текстів політичної комунікації фіксують у працях Платона, Арістотеля та Цицерона — передусім питання взаємозв'язку мови і влади, розв'язані в політологічному та риторичному аспектах. Європейська політична лінгвістика сформувалася як прикладна наука міждисциплінарного характеру, поєднавши методологічні принципи мовознавства, політології, соціології та психології (У. Ліппман та ін.). Специфіку політичного мовлення було описано в художніх творах письменників-антиутопістів М. Замятіна, Дж. Оруелла, останньому з яких завдячуємо терміном «новомова», що використовується на позначення особливої системи мовних елементів впливу в тоталітарних суспільствах. Теоретичні засади політичної лінгвістики було розроблено в другій половині минулого століття у працях дискурсологів (Т. А. ван Дейк, Р. Водак та ін.), що зумовило пріоритетне дослідження ПД і специфіки його функціонування. Стислий огляд етапів становлення та основних напрямів зарубіжної політичної лінгвістики подано в науковій праці А. П. Чудинова.

В Україні дослідження ПД здебільшого поєднано з аналізом мас-медійної комунікації, що зумовлює пріоритетне вивчення проблем ПК у межах журналістикознавства (Ю. Ганжуров, Х. Дацишин, С. Т. Онуфрів, К. С. Серажим, В. В. Різун та ін.). Комплексне дослідження політичного дискурсу, що функціонує в масово-інформаційному просторі, представлено в праці К. С. Серажим, де схарактеризовано політичний дискурс за аргументаційними, еволюативними, мовними і жанровими аспектами

Засадничими поняттями політичної лінгвістики є «політичний дискурс», «політична комунікація» і «політичне мовлення» (Н. Кондратенко). До теоретичних проблем, які потребують чіткого окреслення, також належать типологія політичного дискурсу, виокремлення його параметрів функціонування, сутнісних ознак, жанрів та розроблення методологічних засад.

Актуальними підходами, які визначають загальну методологію дослідження політичного дискурсу, є лінгвопрагматичний, комунікативно-дискурсивний і сугестивний, що охоплюють як антропоцентризм, так і дискурсоцентризм.

Лінгвопрагматичний підхід значною мірою розвинений в українській політичній лінгвістиці, зокрема це аналіз певних жанрів та стратегічних аспектів політичного дискурсу.

Лінгвокогнітивний підхід в українській політичній лінгвістиці насамперед представлено працями, що висвітлюють проблеми політичної метафорики.

Сугестивний підхід ґрунтується на домінантній функції мови — впливовій, тому персуазивність політичної комунікації стає пріоритетним завданням дослідників.

Увага до процесуальної, а не до результативної фази мовленнєвої взаємодії в політичному дискурсі зумовлює безпосередню участь лінгвістів у створенні політичних текстів і підготовці виступів політикам з формуванням вербальних іміджевих характеристик.

Українська політична лінгвістика, перебуваючи на стадії формування як окрема галузь прикладного мовознавства, потребує розв'язання проблем теоретичного і власне прикладного характеру. Сюди належать теоретичні проблеми неусталеності термінології, визначення засадничих категорій і понять науки, створення типології політичних дискурсів та розроблення системи жанрів політичних текстів; прикладні проблеми — створення впливових політичних текстів, проведення лінгвістичних експериментів з метою виявлення специфіки сприйняття політичного дискурсу, прогнозування впливу політичної комунікації та формування вербальних характеристик політичного іміджу.

Тема 10. Юридична лінгвістика. Вивчення мови законодавства. Лінгвістична експертиза: основні вимоги.

Юридична лінгвістика або юрислінгвістика — є відносно новою галуззю мовознавства. Особливістю цієї дисципліни є те, що вона має міждисциплінарний характер, тому що поєднує мову та право. Звичайно, питання точності та зрозумілості юридичних текстів уже було предметом уваги науковців, але юристи та філологи завжди займалися цими питаннями окремо.

Об'єктом юрислінгвістики є взаємодія мови та закону, юридичний аспект мови. Дослідники відзначають, що юрислінгвістика вивчає відношення мови до закону. Натомість, лінгвоюристика, як окрема галузь, вивчає відношення закону до мови (мовні аспекти права). По-друге, юрислінгвістика займається такими проблемами закономірностей мови, що є підґрунтям тексту закону, визначають його створення та практичне застосування. Таким чином, дві фундаментальні, пов'язані між собою проблеми, є основою досліджень юрислінгвістики. Перша проблема — це проблема співвідношення мовних законів (норм) з юридичними законами стосовно рівня юридизації. Проблема співвідношення природньої та юридичної мови є другою.

Якщо лінгвістика — наука про мову, її сутність, будову, функціонування та розвиток ⁶, правознавство — наука про об'єктивні закономірності розвитку держави і права, їх місце і роль у суспільному житті ⁷, то юридична

лінгвістика — це міждисциплінарна наука про роль і функції мови в юридичній теорії та практиці. Об'єктом юридичної лінгвістики є мова, яка функціонує в царині юридичної науки й освіти, правотворчій, правозастосовній практиці й судочинстві.

Предметом свого вивчення правнича лінгвістика має мову, яка функціонує у сферах законодавства і правозастосування, судочинства і нотаріату, юридичної документації, правничої науки й освіти, правової інформації та правової публіцистики. Вона визначає функції та специфіку мови права, її основні різновиди і жанри, систему правил створення й інтерпретації правових текстів. Особливу увагу приділяє мовним проблемам правотворчості і правозастосування, у зв'язку з чим розвиває такі прикладні напрями науково-лінгвістичного аналізу правових категорій, як законодавча стилістика, законодавча техніка, текстологія, юридична термінологія, синтаксис законодавчого тексту, юридична герменевтика, лінгвістична експертиза законопроектів, експертна оцінка конфліктних текстів, зокрема у документаційних та інформаційних спорах.

У юридичному мовленні реалізуються основні функції мови права: 1) номінативна (називання правових реалій і понять); 2) гносеологічна (знаряддя й спосіб правового пізнання, оволодіння суспільно-правовим досвідом) та її різновиди: конструктивна (мова як спосіб формування і формулювання юридичної думки), акумулятивна (накопичення суспільно-правового досвіду і знань), аксіологічна (правової і морально-етичної оцінки); 3) комунікативна (спілкування) та її різновиди: конотативна (засвоєння правової інформації), волюнтативна (волевиявлення суб'єкта права та вплив на правосвідомість), культуроносна (збереження й передачі правового знання та правової культури); 4) регулювальна (правове регулювання людської поведінки та суспільних відносин); 5) емотивно-експресивна (вираження емоційного ставлення до предмета мовлення); 6) естетична (мовностилістична довершеність тексту як джерело формування естетичного смаку). Актуалізація певного набору базових (загальномовних) і специфічних функцій мови права на мовленнєвому рівні залежить від мети і призначення, змісту і форми, жанру і стилю юридичного тексту.

Юридична стилістика — прикладна наукова галузь, що вивчає специфіку правничого мовлення і способи оптимального використання мовних одиниць і категорій у всіх його функціональних різновидах і жанрах. Головна мета — підвищення ефективності мови законодавства і якості юридичних документів шляхом розроблення лінгвостилістичних засад і правил нормотворчості, пошук оптимального використання мовних засобів у різних сферах правової комунікації.

Юридична лексикографія (від грец. *lexikon* — словник і *grafo* — пишу) — 1) наука, що розробляє принципи укладання юридичних словників різного типів; 2) сукупність юридичних словників і наукових праць з цієї галузі.

Юридична термінографія — це наука про теорію і практику укладання юридичних словників різних типів (загальноюридичних і галузевих, енциклопедичних і лінгвістичних, тлумачних, нормативних, перекладних,

частотних, історичних, етимологічних, словників іншомовних та інтернаціональних термінів права та інших). Юридичне термінознавство розробляє загальнотеоретичні питання терміна, термінології, терміносистеми права, визначає ключові поняття і категоріальний апарат своєї галузі.

Лінгвістична експертиза мовлення поділяється на підвиди: лінгвістична експертиза писемного мовлення та лінгвістична експертиза усного мовлення.

Об'єктом дослідження лінгвістичної експертизи писемного мовлення є продукт мовленнєвої діяльності людини, відображений у писемній формі.

У межах лінгвістичної експертизи писемного мовлення проводяться авторознавчі та семантико-текстуальні дослідження.

Лінгвістична експертиза писемного мовлення поділяється на авторознавчу експертизу та семантико-текстуальну експертизу.

Основним завданням авторознавчої експертизи є ідентифікація автора тексту.

Авторознавчою експертизою вирішуються ідентифікаційні завдання (щодо ототожнення особи автора тексту), а також діагностичні завдання (щодо умов, особливостей складання тексту, факту викривлення ознак писемного мовлення, місця формування мовленнєвих навичок, рідної мови, освіти автора документа тощо).

Орієнтовний перелік питань, що вирішуються:

Чи є певна особа автором наданого на дослідження тексту?

Чи є певна особа автором декількох різних текстів?

Чи є автор та виконавець тексту однією або різними особами?

Чи даний текст складений кількома авторами?

Які риси соціально-біографічного портрета автора можна встановити за даним текстом?

Якою є основна мова спілкування певної особи – автора даного тексту?

Яким є місце формування мовленнєвих навичок (рідна мова) певної особи – автора даного тексту?

Чи спостерігаються в тексті ознаки, які свідчать про складання тексту автором під впливом будь-яких збиваючих факторів?

Чи складено текст документа особою самостійно або під диктування чи його виконано шляхом переписування?

Чи складений текст документа зі свідомим перекручуванням ознак писемного мовлення?

Авторознавчою експертизою можуть вирішуватися також інші питання.

Тема 11. Спін-докторинг як модерний напрям контролю громадської думки.

Спін-докторинг (СД) витлумачується дослідниками як «форма пропаганди з метою забезпечення передвиборної агітації через переконання та сприяє переконливості громадської думки щодо політичного діяча».

Об'єкт роботи спін-доктора – «громадська думка, основний інструмент – засоби масової комунікації, за допомогою яких він впливає на образ події або персони в мас-медіа».

Дослідники доволі часто вбачають певний «протоспін-докторінг» іще в XVII – XVIII століттях, наприклад, у винайнятті на певні події (особливо – на вибори президента США в 1820 р.) т. зв. «клакерів», які за певну плату аплодували кандидату (особливо цікавою у прайсі тогочасних клакерів є опція «дикого ентузіазму», але вона ж і була найдорожчою).

Точкою ж відліку сьогоденного спін-докторінга вважають 1976 рік, коли під час дебатів кандидатів у президенти США Джеральда Форда і Джиммі Картера вперше набула свого підтвердження відома американська приказка «fake it till you make it» («підроблюй, поки не отримаєш», тобто, якщо максимально переконливо поводити себе так, ніби чогось уже досяг, то всі в це повірять, поки дійсно цього не досягнеш), коли кандидат у віце-президенти Дж. Форда Р. Доул одразу після дебатів отримав у прямому ефірі телеканалів ABC, CBS та NBC дзвінок із привітаннями з перемогою від самого Форда, а також від віце-президента Рокфеллера та Е. Доула до того, як прибічники У. Мондейла, кандидата Дж. Картера, отримали змогу щось сказати.

Фахівці розподіляють спін-докторінг на два напрями: спін-мастерінг і власне спін-докторінг, де спін-мастер, діяльність якого містить «заздалегідь розгорнену схему поведінки і дій, яких необхідно дотримуватися при настанні цієї події», «працює із ситуаціями, які ще тільки очікуються, і готує сприятливий ґрунт для їх сприйняття аудиторією», підготовлюючи очікування аудиторії; спін-доктор же опікується подіями, «які вже відбулися і з тих чи інших причин були сприйняті аудиторією негативно, а отже, потребують інформаційного «лікування».

Д. Уоттс пропонує розподіляти роботу спін-доктора на такі функційно мотивовані послідовні блоки: до-спін (підготовка перед подією), торнадо-спін (спроба переведення громадського інтересу в інший бік), спін-контроль (менеджмент подій, що виходять з-під контролю), спін-даун (менеджмент подій, які вже не контролюються), після-спін (наведення «блиску» на подію).

Зазвичай дослідники виокремлюють дві основні стратегії спін-докторінгу: тоталітарну і демократичну.

В арсеналі професійного спін-доктора наявна величезна кількість технік та прийомів, використання яких дає змогу максимально контролювати і маніпулювати сприйняттям події аудиторією, певна кількість із яких належать до інструментарію НЛП та сугестивної лінгвістики (напр., рефреймінг, використання предикатів, потрійна спіраль Мілтона Еріксона та інші), профайлінгу (профайлінгування опонента) та інших суміжних наук. Проте дослідники виокремлюють і техніки, властиві лише спін-докторінгу, найпопулярнішими і найбільш базовими методами породження позитивного контексту для пом'якшення негативної події серед яких є: запізнення «поганої» інформації, неоднозначне інформування, відведення уваги, паралельне нарощування «вигідного» негативу, реінтерпретація негативної

ситуації, вкраплення елементів природності в штучні ситуації, ізоляція опонента.

Тема 12. Гендерна лінгвістика: модерні дослідження

Наприкінці ХХ століття у науковій гуманітарній сфері розпочалася розбудова та швидкий розвиток гендерної лінгвістики. Західні та вітчизняні мовознавці визнали гендерну проблему у мові пріоритетним напрямом вивчення. У їхніх працях не лише проаналізовано статус мови, а й доведено, що мова – це не лише продукт діяльності спільноти, а й інструмент встановлення рівнозначності особистостей. Наразі спостерігається постійне зростання інтересу до гендерних досліджень. Актуальність теми пояснюється тим, що нині значення поняття стать розуміємо як фізіологічні ознаки організму, за якими розрізняються чоловічі та жіночі особи, а значення поняття гендер – як поведінкові відмінності, сформовані під впливом суспільства, під тиском культури. Тому виникає потреба встановити співвідношення понять стать та гендер саме у лінгвістиці. Сучасна лінгвістика потребує досліджень основ відображення статі в мовленні, оскільки мовлення репрезентує стать і робить лінгвістику однією з найважливіших наукових дисциплін, за допомогою якої може здійснюватися процес пізнання гендера. У гендерних дослідженнях акцентується увага на культурних та соціально-психологічних факторах, що зумовлюють стереотипні уявлення про особливості чоловіка та жінки, суспільне ставлення до них, породжують механізми побудови повновладної системи, враховуючи відмінності у мовленні чоловічої та жіночої статей.

Гендерні дослідження у лінгвістиці беруть свій початок ще з античних часів. Тоді вже почали розрізняти такі категорії, як природна стать (sexus) і граматичний рід (gender). Категорія роду (genus) розглядалася як зв'язок з реальністю, в якій були представлені люди різних статей. Досі природа гендера науково не обґрунтована. Мовознавці пов'язують її з моделями, які чітко описують проблеми гендера у мові і розмежовують його призначення, або це соціальний аспект, який твориться суспільством за допомогою мови.

Ф. Маутнер вивчав чоловічу і жіночу мовленнєву поведінку в різних соціальних групах і співвідносив гендерну варіативність у мовленні із суспільними факторами. Вчений вважав, що історичні традиції були причиною виникнення жіночого мовлення. В античному театрі чоловіки виконували усі жіночі ролі, і лише тоді, коли жінкам дозволили виступати, суспільство прийняло цей варіант мови.

Гендерні дослідження охоплюють дві великі галузі: 1) Мова: прояви сексизму, тобто гноблення за статевою ознакою (за аналогією з расизмом) у системі мови та її функціонуванні. 2) Мовлення: зумовлені статтю особливості мовної поведінки чоловіків і жінок.

Наразі для гендерно-орієнтованого аналізу усного та письмового варіантів мовлення активно використовуються комп'ютери. Розроблені спеціальні програми лінгвістичного аналітичного та статистичного

призначення, що частотно вибирають із тексту такі ознаки: – кількість словосполучень «я + дієслово у чоловічому роді минулого часу»; – питома доля пунктуаційних знаків у тексті; – кількість частин мови (для чоловічих текстів характерна більша доля іменників та прийменників, для жіночих – займенників, прислівників та вигуків); – формальність стилю (частіше вона вказує на чоловіче авторство тексту); – кількість друкарських помилок (які більш притаманні чоловікам); – синтаксична структура речень.

Якщо розглядати сучасний стан гендерних досліджень, то існують три фундаментальні підходи. Перший із них охоплює виключно соціальне трактування мови представників обох статей і має за мету дослідити ті мовні розбіжності в сучасному суспільстві, які можна пояснити соціальними змінами. Чоловіча або жіноча мова визначається як певна функціональна похідна від основної мови та використовується у тих випадках, коли комуніканти перебувають на різних ступенях соціальної ієрархії. Другий підхід має назву соціопсихолінгвістичного і науково редукує чоловічу і жіночу мови до особливостей мовної поведінки обох статей. Прихильники третього напрямку наполягають на когнітивному аспекті розбіжностей у мовній поведінці чоловіків і жінок. Важливу роль відіграють не лише визначення кількості розбіжностей і оперування його показниками, але і створення цілісних лінгвістичних моделей когнітивного підґрунтя мовних категорій.

У сучасній лінгвістиці усі три підходи вважаються важливими. А.В. Кириліна відокремлює шість основних напрямів, які можуть бути диференційовані як концептуально, так і з погляду методології та характеру матеріалу, що досліджується: 1) Соціолінгвістичні гендерні дослідження. 2) Феміністська лінгвістика. 3) Дослідження мовної поведінки обох статей. 4) Дослідження маскулінності. 5) Психолінгвістичні дослідження. До цього напрямку належать дослідження когнітивних особливостей і відмінностей між чоловіками і жінками та їхні прояви в мовленні у межах біодетерміністського підходу. 6) Кроскультурні, лінгвокультурологічні дослідження, які включають у себе гіпотезу гендерних субкультур.

Контрольні питання до теми:

1. Поняття наукової парадигми.
2. Основні наукові парадигми.
3. Нейролінгвістичне програмування як новітня парадигма дослідження впливу.
4. Методи НЛП.
5. Основні ідеї та концепти НЛП
6. Сугестивна лінгвістика: специфіка і методи.
7. Базові впливові техніки та методики НЛП
8. Профайлінг як комплексний напрям наукового дослідження.
9. Психолінгвістика в системі світового мовознавства.
10. Патопсихолінгвістика в системі світового мовознавства

11. Нейроменеджмент, нейромаркетинг та нейролінгвістика як новітні напрями гуманітарних досліджень.

12. Поняття дискурсу в сучасній лінгвістиці: природа і типологізаційний спектр

13. Комп'ютерна лінгвістика і комп'ютерна лексикографія.

14. Корпусна лінгвістика.

15. Лінгвістичні аспекти перекладу.

16. Теорія і методика викладання мови.

17. Політична лінгвістика: мета і завдання, предмет дослідження.

18. Юридична лінгвістика.

19. Вивчення мови законодавства.

20. Лінгвістична експертиза: основні вимоги.

21. Спін-докторінг як модерний напрям контролю громадської думки.

22. Гендерна лінгвістика: модерні дослідження.

23. Поняття статі і гендеру ті їхні лінгвістичні відображення

Завдання.

1. Пропоновані теми для рефератів (5-10 с., 14 кегль, інтервал 1), доповідей та самостійного опрацювання:

- * основні ідеї та концепти НЛП;
- * Базові методи НЛП;
- * структурування інформації як засіб впливу;
- * сугестивна лінгвістика: специфіка і методи;
- * профайлінг: історія та розвиток методів;
- * кримінологія та криміналістика в контексті інформаційних воєн;
- * магія і чаклунство як першоджерела сугестії (див. праці І. Черепанової);
- * * основні ідеї профайлінгу;
- * метамодель як відображення національної ментальності;
- * Мілтон-модель у різних типах сугестивних дискурсів;
- * Типи перетворень в перекладі;
- ** Особливості перекладу поетичних текстів;
- * репрезентативні типи особистостей;
- * використання методів НЛП у навчанні іноземним мовам;
- ** взаємозв'язок законодавства і лінгвістики.

2. Проілюструвати основні галузі використання модерних наукових напрямів власними спостереженнями.

3. Проілюструвати на прикладі сучасного інформаційного простору відмінності між вирішенням новітніх завдань класичними методами і методами новітніх наук.

Рекомендована література

1. Основна спеціальна

1. Акульшин О.В., Заруба О.Г., Компанцева Л.Ф., Кудінов С.С., Слухай Н.В. Гібридна війна: технології сугестії та контрсугестії: монографія. К., 2018. 320 с.

2. Ковалевська А. В. Вплив в інформаційному суспільстві: від магії до науки. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації». Том 31 (70). № 4, 2020. С. 128-136.

3. Ковалевська А.В. Нейролінгвістичне програмування як новітня парадигма наукового знання. Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку

України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (15 – 16 травня 2015 р., м.Одеса): у 2 т. Т.2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса: Юридична література, 2015. С. 630 – 632.

4. Кондратенко Н. В. Українська політична лінгвістика в Україні: фундаментальні і прикладні проблеми. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/184206/04-Kondratenko.pdf?sequence=1>

5. Косенко Ю. В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Суми: СумДУ, 2011. 187 с.

6. Куранова С. І. Основи психолінгвістики. К.: ВЦ «Академія», 2021. 208 с.

7. Кутуза Н. В. Комунікативна сугестія в рекламному дискурсі: психолінгвістичний аспект: монографія. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. 736 с.

8. Слухай Н. Справжня зброя – це слово. URL: <https://studway.com.ua/nataliya-slukhay/>

9. Слухай Н. Сугестивна лінгвістика: лінгвістичне програмування поведінки людини. К.: КНУ, 2019. 248 с.

10. Bonn Scott. Is Criminal Profiling a Science, Art or Magic? 2015. URL: <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/wicked-deeds/201505/is-criminal-profiling-science-art-or-magic>

11. Chomsky N. On Language: Chomsky's Classic Works: Language and Responsibility and Reflections on Language. NY : Open Road Integrated Media, 2017.

12. Kovalevska A. V. Information Wars' Pathogenic Texts Neutralization Algorithm. Записки з українського мовознавства : Вип. 25. 36. наук. праць / Головний ред. Т. Ю. Ковалевська. Одеса, 2018. С. 201-207.

13. Kovalevska A. V. Language Milton-model Analysis in Political Discourse. Філологічні трактати. Том 12. № 2. Суми, 2020. Р. 154-163.

14. Kovalevska A. V., Kovalevska T. Yu. Neuro-Linguistic Programming Conceptual Basis and Perspective Technologies. Записки з українського мовознавства : Вип. 26. У 2-х томах. Т. 2 : 36. наук. праць / Головний ред. Т. Ю. Ковалевська. Одеса, 2019. С. 136-149.

15. Kovalevska A., Kovalevska T., Kutuza N., Lakomska I. Suggestion Algorithm in Advertisement Megadiscourse: Hypnotic Inductors Systematics. Journal of Language and Linguistic Studies. 17(Special Issue 2), 2020. Pp. 1294 – 1307.

2. Додаткова спеціальна

1. Андрійченко Ю. В. Особливості виникнення гендерних досліджень у лінгвістиці на сучасному етапі. URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v44/23.pdf>

2. Артикуца Н. В. Юридична лінгвістика як новий перспективний напрям міждисциплінарних досліджень. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2461/artkytsa_yuryd_lingvistyka.pdf?sequence=1&isAllowed=y

3. Берн Е. Ігри, у які грають люди / пер. з англ. К. Меньшикової. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 256 с.

4. Гарбар А. І. Гендерна лінгвістика: передумови становлення і розвиток. URL: <http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5561/Garbar%2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

5. Гончаров Г. Энциклопедия гипноза. Суггестия и гипноз. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=BL5EDwAAQBAJ&pg=PT4&lpg=PT4&dq>

6. Жуковська В. В. Вступ до корпусної лінгвістики. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 123 с.

7. Загнітко А. П. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця: ТВОРИ, 2020. 920 с.

8. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови : Навчально-методичний посібник. Для студентів українського відділення філологічного факультету. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. 202 с.
9. Литвин І. М. Перекладознавство. Науковий посібник. – Черкаси : Видавництво Ю. А. Чабаненко, 2013. 288 с.
10. Лучик А., Остапова І. Синтагматична параметризація еквівалентів слова у парадигмі корпусної лінгвістики. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/13349/Luchik_ASyntahmatychna_parametryzatsiia.pdf?sequence=1&isAllowed=y
11. Прадід Ю. Ф. Юридична лінгвістика в Україні: здобутки і перспективи. URL: https://movoznavstvo.org.ua/index.php?option=com_attachments&task=download&id=172
12. Судово-експертне бюро України: Лінгвістична експертиза. URL: <https://sebu.com.ua/ekspertni-poslugy/lingvistychna-ekspertyza-2/>
13. Холод О. М. Комунікаційні технології. К.: КиМУ, 2011. 313 с.
14. Berelson B., Gaudet H., Lazarsfeld P. F. The People's Choice. NY : Columbia University Press, 2021. 342 p.
15. Bonn S. Criminal Profiling: The Original Mind Hunter. 2017. URL: <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/wicked-deeds/201712/criminal-profiling-the-original-mind-hunter>
16. Ciftci Dilan. Political Marketing and New Media Election Campaigning: The Application of North Cyprus 2018 General Elections. Handbook of Research on New Media Applications in Public Relations and Advertising. Cyprus: Near East University, Department of Journalism, Faculty of Communication, 2020. P. 355 – 380.
17. Girth H. Sprache und Sprachverwendung in der Politik. Eine Einführung in die linguistische Analyse öffentlich-politischer Kommunikation. 2., überarbeitete und erweiterte Auflage. Berlin/ Boston: de Gruyter, 2015. 147 p.

3. Довідкова

Ковалевська Т., Сологуб Г., Ставченко О. Асоціативний словник української рекламної лексики. Одеса, 2001.

4. Електронні інформаційні ресурси

http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neurolingvistichne_programuvanny
www.library.edu.ua.net/ – Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського
<http://www.nbuv.gov.ua> – веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського
<http://www.nplu.org> – веб-сайт Національної парламентської бібліотеки України
<http://www.ukrbook.net> – веб-сайт Книжкової палати України імені Івана Федорова
<http://library.zntu.edu.ua/res-libr-el.html> – веб-сайт “Бібліотеки в мережі Internet”
Journals.urau.ua – “Наукова періодика України”
<http://grinchuk.lviv.ua/referat/1/600.html>
http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neurolingvistichne_programuvannya
<http://www.br.com.ua/referats/Psychology/84454.htm>
<https://psycholing-journal.com/index.php/journal> – Психолінгвістика. Науковий журнал
<https://vap.pp.ua/> – Всеукраїнська асоціація психолінгвістів

Питання для підсумкового контролю

1. Поняття наукової парадигми.
2. Основні наукові парадигми.
3. Нейролінгвістичне програмування як новітня парадигма дослідження впливу.
4. Методи НЛП.
5. Основні ідеї та концепти НЛП
6. Сугестивна лінгвістика: специфіка і методи.
7. Базові впливові техніки та методики НЛП
8. Профайлінг як комплексний напрям наукового дослідження.
9. Психолінгвістика в системі світового мовознавства.
10. Патопсихолінгвістика в системі світового мовознавства
11. Нейроменеджмент, нейромаркетинг та нейролінгвістика як новітні напрями гуманітарних досліджень.
12. Поняття дискурсу в сучасній лінгвістиці: природа і типологізаційний спектр.
13. Комп'ютерна лінгвістика і комп'ютерна лексикографія.
14. Корпусна лінгвістика.
15. Лінгвістичні аспекти перекладу.
16. Теорія і методика викладання мови.
17. Політична лінгвістика: мета і завдання, предмет дослідження.
18. Юридична лінгвістика.
19. Вивчення мови законодавства.
20. Лінгвістична експертиза: основні вимоги.
21. Спін-докторінг як модерний напрям контролю громадської думки.
22. Гендерна лінгвістика: модерні дослідження.
23. Поняття статі і гендеру ті їхні лінгвістичні відображення

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль												Модульний контроль	Сума
Змістовий модуль 1													
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	50	100
2	10	5	5	5	5	5	2	2	2	5	2		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення: література і джерела, періодика, аудіозаписи радіо- і телепередач всеукраїнських та закордонних каналів і станцій; пости в мережі Інтернет; методичні вказівки.

Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит

Методи діагностики успішності навчання:

Оцінювання усних відповідей, письмових завдань, що виносяться на самостійне опрацювання, рефератів, усна відповідь під час складання іспиту, виступи на наукових конференціях.

Навчальне видання

ПРОБЛЕМИ І МЕТОДИ СВІТОВОГО МОВОЗНАВСТВА

Електронні методичні рекомендації
до аудиторної роботи
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія

Електронне практичне видання

Укладач

Ковалевська-Славова Анастасія Володимирівна

Оригінал-макет виготовлено в авторській редакції

Шрифт Times New Roman.

Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним
забезпеченням для читачів файлів формату PDF.

Обсяг даних 0,4 Мбайт.

**Кафедра української мови та мовної підготовки іноземців
Філологічний факультет
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058**